

**මහනුවර රාජධානි අවධියේ භික්ෂුව සතු ඉඩම් අධිකාරී බලය
පිළිබඳ ඓතිහාසික විමර්ශනයක්
(ගම්පත්තඩ සහ අන්තිම කැමතිපත්‍ර ඇසුරෙන්)**

එම්. ජී. පී. කුමාර

හැඳින්වීම

භික්ෂු සංස්ථාව පුළුල් වී යත්ම වැඩිවන සංකීර්ණ අවශ්‍යතා පිරිමසා ගැනීම සඳහා විහාර සන්තකව ස්ථාවර ආදායම් මාර්ග පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණක් වූ අතර විහාරාරාම සඳහා ඉඩම් පරිත්‍යාගයන් සිදු කිරීමට බොහෝ දෙනා ඉදිරිපත් වී තිබේ. මේ හේතුවෙන් ඉඩම් සම්බන්ධ සැලකිය යුතු අධිකාරියක් භික්ෂුව සතු වූ ආකාරයක් හඳුනාගත හැකි ය. මහනුවර රාජධානි අවධියේ භික්ෂුව සතු ඉඩම් අධිකාරී බලය පිළිබඳ විමසුමක් මෙම පර්යේෂණයෙන් සිදු කෙරේ. මහනුවර රාජධානි සමය තුළ විහාර දේපළ කළමනාකරණය සඳහා භික්ෂුව සතු වූ ඉඩම් අධිකාරී බලය මගින් ඇති කළ බලපෑම කෙබඳු ද? යන්න මෙහි පර්යේෂණ ගැටලුව වේ. මැන්දිස් රෝහණධීර විසින් රචනා කරන ලද ‘සාංඝික දේපළ’ නම් කෘතියේ ක්‍රි.ව. 1222-1321 අතර කාලය තුළ මෙරට දැකිය හැකි වූ සාසන සම්මත ගම්බිම්, විහාර සන්තක දේපළ, විහාර දේපළ පරිහරණය පිළිබඳ සාකච්ඡා වී ඇතත් මහනුවර යුගයේ භික්ෂු පාර්ශ්වය දරන ලද ඉඩම් අධිකාරී බලය පිළිබඳ කිසිදු අවධානයක් යොමු කර නැත. රැල්ලේ පිරිස් විසින් රචනා කරන ලද ‘සිංහල සමාජ සංවිධානය - මහනුවර යුගය’ නම් කෘතියෙහි ද මහනුවර යුගයේ ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳ දීර්ඝ සාකච්ඡාවක් දැකිය හැකි මුත් භික්ෂුව සන්තක ඉඩම් අධිකාරී බලය පිළිබඳ සාකච්ඡාවක් සිදු වී නොමැත. රණවීර ගුණවර්ධනයන් විසින් රචිත ‘සිවුර සහ නගුල’ ශ්‍රී ලංකාවේ විහාරස්ථ ජීවන සම්ප්‍රදාය හා එහි ආර්ථික පාර්ශ්වයන් පිළිබඳ මූලික අවධානයක් යොමු කරමින් රචිත කෘතියකි. එහෙත් එහිදී මහනුවර යුගයේ භික්ෂුව සන්තක ඉඩම් පිළිබඳ අවධානය යොමු කර නැත. මෙම පර්යේෂණ හිඩැස පිරවීම සඳහා මාගේ පර්යේෂණයෙන් උත්සාහ ගෙන ඇත. මහනුවර රාජධානි සමයේදී භික්ෂුව සන්තක වූ ඉඩම් අධිකාරී බලය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි මූලික අරමුණ වේ. මහනුවර යුගයට සීමා වෙමින් ගම්පත්තඩ හා අන්තිම කැමතිපත්‍රවලින් හෙළිවන තොරතුරු පාදක කරගනිමින් මෙම අධ්‍යයනය සිදු කර ඇත.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙහිදී යොදාගත් පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ඓතිහාසික පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයයි. දත්ත සපයා ගැනීම සඳහා පුස්තකාල අධ්‍යයනය සිදු කෙරිණි. 17 වන සියවසේ පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රය, කොළඹ සහ මහනුවර රාජ්‍ය ලේඛනාගාරයන්හි තැන්පතු ලේඛන, යුගයට අදාළ ගම්පත්‍ර සහ අන්තිම කැමතිපත්‍ර රැසක් අධ්‍යයනයට ලක්කොට ලබාගත් දත්ත

සන්සන්දනාත්මකව සහ විශ්ලේෂණාත්මකව අධ්‍යයනය කරමින් නිගමනවලට එළඹීම මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වෙයි.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

කරතොට ධර්මාරාම හිමියන් විසින් අසරණයෙක් සරණපතා පැමිණි විට කළ ඉඩම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ තොරතුරු ඉදිරිපත් වී තිබේ. රාජකාරියක් සඳහා බුක්තියට බිංවාසියක් දීම හා සම්බන්ධ ලිපිය, 'පල්ලෙබැද්ද කියන ගමේ දොඩන්මුළුවේ ජනහාමිට නම නියම වශයෙන් ගමක් බිමක් නැත කියා රාජකාරි කර බුක්ති විදීමට බිංවාසියක් කරා පැමිණ ඉල්ලා සිටින නිසා ලිඳගාවා කුඹුර මුල් බිජු පසෙළොස් ලාහේ වපසරිය පමණ ඊට අයිති ගොඩමඩ හෙවත් ගහකොළ වල්පිටත්..... මෙම ජනහාමිට එයට දාවූ පුංචිරාලට ද යන දෙන්නාට භාරදෙන්න යෙදුන නිසා එම ගමේ අනිකුත් පන්ගුකාරයෝ විසින් ගමලත් අපට යම් පමණ වැඩ රාජකාරියක් අවුරුදු පතා කරනවා ද කරවන සැටියට ද සේවයක් යම් දවසකදී එකී වැඩ ආදිය නොකර අත හැරුණ විටකදී එම පන්ගුව ඔවුන්ගෙන් මාරුකර එයින් නිදහස් කිරීමට ඒ ගැන මට යන් පමණ බලයක් ඇද්ද මගේ උරුමක්කාර ශිෂ්‍යාදීන්ටත් එපමණ බලේ තබා මේ ඔත්පින්නය... අත්තම කළේ මෙකී පල්ලෙබැද්ද කියන ගමලත් කරතොට ශ්‍රී ධම්මාරාම නායක උන්නාන්සේ විසින්' (රාජකාරියක් සඳහා බුක්තියට බිංවාසියක් දීම හා සම්බන්ධ ලිපිය, වනරතන 2008: 53 පිට). මෙම ලිපියේ සඳහන් කරන ආකාරයට දොඩන්මුළුවේ ජනහාමිට කුඹුරු ඉඩම පරිත්‍යාග කරන්නේ කරතොට ශ්‍රී ධම්මාරාම හික්ෂුව විසිනි. සාංඝික දේ නිකම්ම බුක්ති විදීමට දීම අපාගත වීමට කරුණක් යැයි සමකාලීනව පැවති අදහස නිසා රාජකාරිය සිදු කිරීමට නියම කරමින් ප්‍රදානය කිරීම සිදුකර තිබේ. මෙම රාජකාරිය පැහැර හරින විට එම පන්ගුව ඔවුන්ගෙන් නිදහස් කිරීමට ප්‍රදානය කරන හික්ෂුවට යම් පමණ බලයක් ඇතැයි ද එකී බලය ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පරම්පරාවට උරුමවන ලෙස මෙම ප්‍රදානය සිදු කරන බව දක්වා තිබේ. ඒ අනුව සමකාලීන සමය වන විට ඉඩකඩම් විෂයෙහි හික්ෂුවගේ බල අධිකාරිය පිළිබඳ යම් තොරතුරක් මේ තුළින් අනාවරණය වේ.

ඇතැම් අවස්ථාවන්හිදී හික්ෂුව විසින් ඉඩකඩම් විවිධ අවශ්‍යතා සඳහා ඉල්ලා සිටි අවස්ථා පිළිබඳව ද මූලාශ්‍රය සාධක වේ. ශ්‍රී වික්‍රම රාජසිංහ රජු විසින් බණ පොතක් ලියවා දීම වෙනුවෙන් කරදන දේවරත්නික හික්ෂුවට සිදු කරන ගම් ඉඩම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ මහනුවර යුගයේ දී තොරතුරු ලැබේ (ඤාණවිමල 1942: 51 පිට). මැදුම් සඟිය ලියා මහවාසලට ඔප්පු කළ තැනේදී, උවමනා රාජසම්මාන විමසූ රජතුමාට 'මියන කොළ ටිකක් කඩාගන්ට අසල තිබෙන දුම්බර (කීර) ගම ලැබුනොත් මැනැවැ'යි ඒ තෙරණුවන් දන්වා සිටි කල්හි, කල්ප විනාශය දක්වා නොමැකෙන සතර මා ඉම් දමා අක්කර 8305ක් ඇති නින්දගම පරිත්‍යාග කළේය.' මෙහි සඳහන් ආකාරයට ගම් ඉඩම ඉල්ලා සිටින්නේ හික්ෂුවක් විසිනි. ඒ මියන කොළ කඩා ගැනීම සඳහා ය. හික්ෂුවගේ ඉල්ලීම පිට රජු විසින් දුම්බර කීර ගම පරිත්‍යාග කර තිබේ. ඒ අනුව ඉඩමේ සීමා දක්වීමේ දී එහි කල්පැවැත්ම ප්‍රධාන සාධකය බවට පත්කර ගත් බවක් පැහැදිලි වේ. මේ සියල්ලෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ හික්ෂුව විෂයෙහි ප්‍රදානිත ගම් ඉඩමේ අනාගත ආරක්ෂාවයි. විහාර සන්තක ඉඩමෙන් තණ පතක්වත්, දර කැබැල්ලක්වත්, මලක් හෝ ගෙඩියක් පමණක්වත් බලහත්කාරයන් ලබා ගැනීම වරදෙකි. 'තමා විසින් හෝ අන්‍යයන් විසින් හෝ බුදුරජුන්ට පූජා කළ ඉඩම්වල හෝ කුඹුරුවල හෝ සන්තකය බලහත්කාරයෙන් ලබා ගන්නේ නම් ඔහු මිනිස් අසුවිල හෝ අන්‍ය අපද්‍රව්‍යයේ පණුවෙක් සේ ඉපිද අවුරුදු 600 000 දුක් විදිත්වා බුදුන්

සතු ඉඩමකින් තණ පතක් දර කැබැල්ලක් පමණක්වත්, මලක් හෝ ගෙඩියක් පමණක්වත් හෝ යම් කිසි අයෙකු විසින් නීති විරෝධී ලෙස ගතහොත් හෝ උසින් යොදුන් පනහක් හෝ හැටක් තොරගිය බඩකින් ද යුක්තව ඉපිද සෙම් සොටු කෙළ පමණක් මිස අහරක් නොලබන නිරන්තරයෙන් කඳුළු වගුරන දෙඅැසින් යුක්ත වනුයේ පංච ගංගාවක් උගුර තුළ පතිත වුව ද සමුදුර ජල කඳ අපාගින්නක් සිඳී නොයන්නා සේ නොසිදෙන ප්‍රේතයෙකුට උපදින්නේ ය. එසේ හෙයින් එබඳු උපද්‍රව නොවිඳිනු පිණිස මෙබඳු වූ පුජෝපකාරයකට බාධා නොකෙරෙත්වා.....ත දානමය වස්තූන් ආරක්ෂා කරන්නන් නිවන් අවබෝධ කර ගන්නෙමි' යනුවෙන් ක්‍රි. 1759 වර්ෂයට අයත් බම්බාව විහාරයෙන් හමු වූ පුජාපත්‍රයෙහි සඳහන්ව තිබීමෙන් හික්ෂුවගේ ඉඩම් අධිකාරී බලයෙහි ස්ථාවරත්වය පැහැදිලි වේ (ලෝරි ගැසටියර් 2014: 138 පිට).

හික්ෂුවක් විසින් විහාර නඩත්තුව සඳහා ඉඩම් මිල දී ගත් අවස්ථා පිළිබඳ මහනුවර යුගයේ දී අසන්නට ලැබේ. කැබ්ලියාපොල පුරාණ මහා විහාරයේ ආදී කර්තෘ කිරිත්දේ ගණින්නාන්සේ විසින් පන්සලේ නඩත්තුව පිණිස ඉඩමක් අතමුදලට ගැනීම පිළිබඳ ක්‍රි. ව. 1805 ට අයත් ලේඛනයක සඳහන් වී තිබේ (විහාරේ නඩත්තුව පිණිස ඉඩමක් මිලට ගැනීම හා සම්බන්ධ කැබ්ලියාපොල පුරාණ විහාරයේ දක්නට ලැබෙන පුස්තකොළ පොත, වනරතන 2008: 84-85 පිටු). ලිපියේ සඳහන් කරන ආකාරයට කිරිත්දේ ගණින්නාන්සේ විසින් ඉඩම මිල දී ගන්නේ කැබ්ලියාපල අබේසි කන්නානම් පතිරගෙ බබෙ අප්පු, එම වසන් බාලප්පු, හක්මන හේවා ජාලප්පේ සිමං, ජුවන් යන සතර දෙනාගෙනි. ඒ මිලන්දක්කාර මුදලෙන් පහාග දහසකට ය. මෙසේ මිල දී ගත් ඉඩම කුරක්කන් පස් කුරුණියේ ඉඩමකි. ඒ අනුව හික්ෂුවක් සන්තකව ඉඩම් මිල දී ගැනීමේ හැකියාවක් පැවතී බව පැහැදිලි ය.

හික්ෂු නමකගේ සුදස්සින්නකරයක් පිළිබඳ තොරතුරු ද ඉද්දගොඩ දෙනගමු විහාර ගම් පත්‍රයෙන් ලැබේ (හික්ෂු නමකගේ සුදස්සින්නකරයක්, ඉද්දගොඩ දෙනග මු විහාර ගම් පත්‍රය, ඤාණවිමල 1942: 86-87 පිටු). මෙම ප්‍රදානය සිදු කරන්නේ දෙනගමු විහාරාධිපති ලාල්පේ බුද්ධරක්ඛිත තෙරුන් විසිනි. උන්වහන්සේ විසින් මෙකී විහාරය සන්තක වංචල, නිශ්චල දේපළ සියල්ලම සෙන්කඩගල බෝධිමළු විහාරාධිපති මොරතොට ධම්මකඛන්ධ මහානායක හිමියන්ගේ අනවැසි වූ තමාගේ කල්‍යාණ මිත්‍රයා වූ උඩයාලේ ගුණරතන තෙරුන්ට සුදස්සින්නකරයක් ලෙස ලබා දීමක් පිළිබඳ විස්තරයක් මෙම ලේඛනයේ ඇතුළත් ය. කිසියම් රජකු හෝ උසස් නිලධාරියකු හෝ සාමාන්‍ය වැසියකු යම් හික්ෂුවකට විහාර සන්තකකොට ඉඩමක් පරිත්‍යාග කළ පසු එකී ඉඩම ප්‍රදානලාභී හික්ෂුවටත් අනතුරුව පිළිවෙලින් ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පරම්පරාවටත් හිමිවීම සාමාන්‍ය සම්ප්‍රදායයි. 'මොරතොට ධම්මකඛන්ධ මහානායක සාමිත්ගේ ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පරම්පරාවට' 'ශ්‍රීමත් මෙනවරමාවෙල රත්නවල්ලි තෙර සාමිත්ට වටනාපස..... කොට දෙවා වදාළ හෙයින් ඉදිරි මෙකියන තෙර සාමිත්ට ශාසන පරම්පරාවට.....' ආදී වශයෙන් සමකාලීන මූලාශ්‍රයවල දැක්වෙන්නේ එම සම්මත සාම්ප්‍රදායික තත්ත්වයයි. එහෙත් මෙම තත්ත්වයට වෙනස්ව යමින් දෙනගමු විහාරාධිපති හිමියන් විසින් තම මිත්‍ර උඩයාලේ තෙරුන්ට තම විහාරය සන්තක ඉඩම් සම්පූර්ණ අයිතියට ලබා දීමක් සිදු කර තිබේ. වර්තමානයේ දී අන්තිම කැමති පත්‍රයකින් තම හිමිකම හිතවත් ගෝලයාට හෝ සහෝදර හික්ෂු නමකට පැවරීමේ සම්ප්‍රදාය පැවතුණත් එදා ගෝලනමට හෝ සහෝදරනමකට හෝ සුදුසු ස්ථානයකට හෝ සාධාරණය ඉටුවේය යන අදහසින් හිමිනමකට අයිතිවාසිකම්

පැවරූ බවක් ද පෙනෙන්නට තිබේ. 'මා සන්නකින් තිබෙන ඇත්දත් දෙක මුල්කිරිගල විහාරස්ථානයට පූජා කරමි නියම කළා ය.' මෙය අවශ්‍ය ස්ථානයට අවශ්‍ය දේ අවශ්‍ය වේලාවේ දී පූජා කිරීමකි. එමගින් ඉඩකඩම් හා දේපළ පිළිබඳ ව සමකාලීන භික්ෂුවක් සතු වූ අධිකාරත්වය අවබෝධ කරගත හැකි වේ.

විහාර සන්නක ඉඩම් තම අවසාන කාලය වන විට තම ශිෂ්‍ය ගෝලනමට පැවරීමේ බලයක් විහාරාධිපති වහන්සේට පැවතීමේ. 'මගේ ප්‍රාණය ශරීරයෙන් තුරන්ව ගියායින් පසු ආත්මය සුවපත් වීමේ' යනුවෙන් බෝවල හිමියන්ගේ අන්තිම කැමති පත්‍රයේ සඳහන් වීමෙන් අවසාන මොහොතේ වගකීමෙන් හා බැඳීමෙන් තොරව තණ්හා බැම් බිඳ දමා සන්නක සියලු දෙය ඒ ඒ අයට පැවරීමෙන් පිරිසිදු සිතින් මෙලොවින් තුරන්වීමේ අරමුණින් දුන්නා මිස හිතවත්කම් වර්ධනය කරගැනීමට හෝ ආත්මාර්ථයෙන් බැඳී දුන් දීමනාවන් නොවන බව පැහැදිලි වේ. 'කනංකෙ යන ගමෙහි නිවාසී කුලවත්ත ඥානවත්ත හැම දෙනාටම මතු සගමොක් සුවය සලසනු පිණිස' යනුවෙන් අගලකඩ හිමියන්ගේ අන්තිම කැමති පත්‍රයේ (අගලකඩ හිමියන්ගේ අන්තිම කැමති පත්‍රය, වනරතන 2008: 209 පිට) සඳහන් කරන්නේ ද මෙම අදහසයි. මෙමගින් පැන නැගෙන ඊටත් වඩා ගැඹුරු අදහස නම් දායකයන්ගේ දේපළ සංඝයාට දුන් පසු සංඝයා ද තවත් සංඝයාට පූජා කිරීමෙන් දායකයන්ගේ පින තව තවත් දියුණු වූ බව ය. අසාධ්‍ය රෝගයකින් පෙළෙමින් සිටි ශ්‍රී පාදස්ථානයේ හා පහතරට නායක තනතුරු ලත් කඹුරුපිටියේ ස්ථවිරයන් වහන්සේ පැල්මඩුල්ල විහාරයේ වැඩ සිටි ස්වකීය ශිෂ්‍ය කඹුරුපිටියේ හිමියන්ට එවන ලද අවවාදාත්මක අන්තිම කැමති පත්‍රයක් පැල්මඩුල්ලෙන් හමුවී තිබේ (කඹුරුපිටියේ හිමියන්ට එවන ලද අවවාදාත්මක අන්තිම කැමති පත්‍රයක්, වනරතන 2008: 207 පිටුව). ප්‍රදානය කළ දේපලවල ස්වභාවය හෝ ප්‍රමාණ පිළිබඳ කිසිදු තොරතුරක් සඳහන් කර නොතිබුණ ද 'මා සන්නකින් දැනට ඔතන තියන දේත් සියල්ලම දැන්ම තමුසේට මා විසින් දුන්නා ය' යනුවෙන් සඳහන් වී තිබීම නිසා සියලු වංචල නිශ්චල දේපළ ප්‍රදානය කළ බව පැහැදිලි ය. ඒ අනුව දේපල පැවරීමේ දී භික්ෂුව සන්නක වූ අධිකාරත්වය පිළිබඳ යම් අදහසකට එළඹිය හැකි ය.

නිගමන සහ නිර්දේශ

ඉහත සඳහන් කරුණු අනුව මහනුවර යුගයේ භික්ෂුව ඉඩම් අයිතිය සහ භුක්තිය විෂයෙහි සැලකිය යුතු තරමේ අධිකාරී බලයක් හිමි කර ගත් බව පැහැදිලි වේ. ඇතැම් විට එම බලයට අභියෝග කිරීම පවා කළ නොහැක්කක් වූ අතර විහාර නේවාසිකයන්ගේ කුදුමහත් අවශ්‍යතා පූරණය පිණිස එම ඉඩකඩම්වල ආදායම් විධිමත්ව යොදවාගෙන තිබේ. භික්ෂුව විසින් තම ජීවිතයේ අවසාන කාලයේ දී වගකීමෙන් හා බැඳීමෙන් තොරව තණ්හාව සුන් කර දමා තමා සතු දේ පින් පිණිස අන් අයට පැවරීමේ ක්‍රමයක් ද අනුගමනය කර ඇත. මෙම ප්‍රදාන බොහෝ විට පිරිසිදු සිතින්ම මෙලොවින් තුරන් වීමේ අභිප්‍රායෙන් දුන්නා මිස හිතවත්කම් වර්ධනය කර ගැනීමට හෝ ආත්මාර්ථයෙන් දුන්නක් නොවන බව දක්වා තිබීමෙන් විහාරදේපොළ ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම භික්ෂුව ඉඩම් අධිකාරී බලය දැරීමෙහි ඒකායන අරමුණ වූ බව පැහැදිලි ය.

ප්‍රමුඛ පද: අධිකාරීත්වය, භුක්තිය, අයිතිය, සුදස්සින්තකරය, අන්තිම කැමති පත්‍ර

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

ඤාණවිමල හිමි, කිරිඇල්ලේ, (1967). සපරගමු දර්ශන, කොළඹ: ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

ඤාණවිමල හිමි, කිරිඇල්ලේ, (1942). සපරගමුවේ පැරණි ලියවිලි, නුගේගොඩ: මානවභිතවාදී ලේඛක පර්ඡදය.

පීරිස්, රුල්ෆ්, (2001). සිංහල සමාජ සංවිධානය: මහනුවර යුගය, බොරැස්ගමුව: විසිදුනු ප්‍රකාශකයෝ.

ලෝරි, සී., (2014). ලෝරි ගැසටියර්, (පරිවර්තනය- උපාලි ජී. කිරිඳිගොඩ), මහනුවර: මධ්‍යම පළාත් සංස්කෘතික දෙපාර්තමේන්තුව.

Ranawella, G.S., (2004). Inscriptions of Ceylon Vol. V., Colombo: Department of Archaeology.

Ranawella, G.S.,(2007). Inscriptions of Ceylon Vol. VI., Colombo: Department of Archaeology.